

MARIJA KMETOVA:

NOTTURNO.

(Enodejanka.)

Osebe: Dr. Marko Dolinar, zdravnik, Pavla, Olga.

Godi se v sedanjosti, v mestu.

Salon s svileno-rožasto zofo in enakimi naslanjači. Etažerka in omara za knjige. Polobla miza v kotu z antikvaričnimi posodami. Stara skrinja z rožasto ruto. Ob steni podstavek z umetniško zeleno vazo, polno živordečih nageljev.

Bele zavese. Popoldne. Motna luč.

1. prizor: Marko, Pavla.

Marko (hodi zamišljen po salonu, roke na hrbtu, pogled vpert v preprogo. Časih si pogladi lase. **Pavla** sedi na zofi, naslonjena nazaj in pozorno gleda Marka).

Pavla (govori mehko in gleda Marka ljubeče in polna skrbi): Kaj ti je, Marko? Tako zamišljen si.

Marko (hodi dalje): Nič, nič, Pavla.

Pavla (se skloni): Pa vendar; nekaj imaš v mislih. Kaj te teži?

Marko (se ustavi pred mizo z antikvaričnimi stvarmi in ogleduje skodelico, ki jo vzame v roke): Kar tako, Pavla. Polno dela imam, pa sem že ves nervozen.

Pavla (vstane in ga prime za ramo): Marko, ali ti ni lepo?

Marko (se zdrzne in jo pogleda): Lepo.

Pavla (ga objame): Ti moj ljubi, ljubi Marko.

Marko (jo prime za obe roki in ji pogleda v oči): Draga, kaj bi?

Pavla (ga spet objame): Moj ljubi Marko! Ah, kolika sreča! Kako sem srečna, srečna! Me imaš rad, Marko, da? Imaš, zelo rad?

Marko: Pavla, moja Pavla. (Ji privzdigne glavo in jo poljubi na čelo; oba sedeta na zofo in se držita za roke.)

Pavla: Marko, ti ne veš, kako zelo sem srečna. Joj, Marko, če bi kaj prišlo, moj Bog! (Se prime za čelo.) Tako se bojim za to svojo srečo! Pa ti si m o j, s a m o moj.

- M a r k o** (se zamisli): Da, Pavla.
- P a v l a** (se zdrzne in ga pogleda naravnost v oči).
- M a r k o** (vstane): Pavla saj veš; ljubim te in ne boj se.
- P a v l a** (vstane in se nasloni na naslonjač): Tako je prišla ta sreča, tako tiho je prišla — in zdaj sem sredi v njej. Pa časih me zazebe pri srcu. Pa ne, ne. Ti si moj, moj. (Ga burno objame in nasloni glavo na njegove prsi.) Kako lepo nama je! Ves svet bi objela, zavriskala bi, razprostrla roke in dvignila to svojo srečo in jo pokazala svetu: Glejte, mojo srečo, glejte! (Je vsa razvnet.)
- M a r k o** (posluša in se smehlja).
- P a v l a**: Oh, kako sem neumna! Pa veš, ti si moj, in ti si moja sreča in ti si moj svet. (Ga poljubi.)
- M a r k o** (se nalahno oprusti objema, jo pogladi po laseh in reče mehko): In ti si moj svet. (Nasmehne se.) Tako, Pavla. Zdaj moram iti. (Pogleda na uro.) Zakasnil sem se. (Popravlja lase.)
- P a v l a**: Tako malo si z menoj! Toliko dela imaš vedno. Jaz bi rada, da bi bil vedno, vedno pri meni. Čakaj, veš (ga prime za roko) vzel boš dopust in boš čisto, čisto moj. Takrat te ne izpustim ni—ti za mi—nu—to. (Se zasmehuje.) Torej pojdi, pojdi. Zbogom, kmalu pridi! (Se poljubita.)
- M a r k o**: Pozdravljena! (Hitro odide.)
- P a v l a** (gre z njim do vrat, pomaha z roko za njim): Zbogom! — (Stopi spet v salon in zapre vrata. Stopi k oknu, se smehlja, kima z glavo in maha z roko. Gre od okna in sede v naslonjač.)
- P a v l a**: Kako ga ljubim, moj Bog, do blaznosti ga ljubim! (Vstane in se skloni nad nagelje in globoko zavzdihne. Pretegne roke, pogleda kvišku in se blaženo smehlja. Tiho šepetaje): Kako lepo, lepo, lepo! (Vzame knjigo iz omare, jo odloži; vzame drugo, jo odpre in sede v naslonjač in začne brati. Nasmehne se, slednjič se potopi v knjigo. Solnčni žarek pripolzi v sobo — prav čez njo — in polagoma izginja.)

O d m o r.

2. p r i z o r : P a v l a , O l g a .

(Vrata se tiho odpro in Olga vstopi. Bleda je, trpečih potez. Zapre tiho vrata in obstane ob njih. Pavla sluti nekaj, pogleda — roka s knjigo zdrkne v naročje — in gleda brez besede, prevzeta od Olgine prisotnosti. Olga še vedno stoji ob vratih in zre Pavlo globoko v oči. Pavla hitro vstane.)

P a v l a (vsa zmedena): Kako ste prišli. Prosim! (Odloži knjigo.) Prosim; s kom imam čast? (Gre proti Olgi.)

O l g a (ogleduje Pavlo — trpko in bolestno).

P a v l a (že pri zavesti): Tako sem se prestrašila. Tako nena-
doma ste — prosim, ne poznam vas, ne spominjam
se, da bi kdaj —

O l g a (počasi): To ste torej vi.

P a v l a : Oprostite, kaj želite? Mojega moža ni doma; ne ordi-
nira zdaj, je v bolnišnici...

O l g a (monotono): Ga ni, da. In to ste vi.

P a v l a : Njegova žena sem, da; Pavla drja. Dolinarja. S kom
imam čast? Povem možu, kaj bi radi. Sedite, prosim!

O l g a (še vedno stoji in si ogleduje sobo): Lepo je; lepe slike,
starine. (Hodi po sobi, grozna — kakor steklena.)

P a v l a : Ste znani z mojim možem? Želite? Pa sedite vendar!
Oprostite, tako čudno je to. (Je vsa nervozna in gleda
v nemiru Olgo.)

O l g a (se zazre v okno, z dolgim pogledom pogleda Pavlo,
mimo nje zofo in pazno motri vso sobo): Torej tako
ima zdaj. In vi, vi ste torej žena, moj Bog! (Sede v
naslonjač in si zakrije obraz.)

P a v l a (se prestraši in jo gleda vsa strmeča): Vam je slabo?
Povejte vendar! Moj Bog, da ni moža doma! Pa k d o
ste? Oprostite, čudno se mi zdi — — —

O l g a (še vedno zakriva obraz in reče počasi): Ni mi slabo.
Sedite.

P a v l a (kakor v omotici sede in ne more do besede).

O l g a (dvigne glavo in se nasloni nazaj. Oči strme kakor v
vročici, vendar je njen obraz leden, trpek in neskončno
bled. Sklene roke v naročju in govori komaj, da more
z besedo na dan): Vi ste torej žena doktorja Marka
Dolinarja.

- Pavla: Za božjo voljo, kaj vam je! (Vstane.)
- Olga (mirno): Sedite.
- Pavla (kakor da mora, sede): Govorite vendar!
- Olga: Njegova žena. (Jo gleda čisto od blizu v obraz. Trpko se nasmehne in se spet nasloni nazaj.)
- Pavla: Vidim, slabo vam je. Čakajte — (Hoče vstati a)
- Olga (jo potisne nazaj): Ni treba. — Kako je? Ah, da — (Se prime za čelo in gleda v tla.) Takoj povem, takoj, takoj. To je bilo — — —
- Pavla (strmé gleda Olgo in ne razume ničesar): Kaj je bilo?
- Olga (resno): Veliko.
- Pavla (vprašujoče gleda Olgo in ji je strašno mučno).
- Olga (vedno enako): Veliko je bilo.
- Pavla: Gotovo vam je hudo. Povejte vendar. Kdo ste?
- Olga: Povem; čakajte, čakajte, čakajte! (Zadnjo besedo skoraj zavpije.)
- Pavla (se strese in kakor bi hotela oditi).
- Olga: Bodite mirni; ne bojte se. Bilo je in ni več... In — in vi ste njegova žena.
- Pavla: Oprostite, a žalite me, kaj hočete od mene? (Je skoraj jezna in govori trdo in ostro.)
- Olga (se nasmehne): Ste zelo srečni? (Jo pogleda resno.)
- Pavla (se zdrzne): Pa s kakšno pravico... Ko vas niti ne poznam. —
- Olga (kot preje): Ste zelo srečni?
- Pavla (premagana, kakor da mora odgovarjati): Zelo sem srečna.
- Olga: Zelo ste srečni. Tudi jaz — — —
- Pavla (ironično, ker jo že vse jezi): Pa ste čudni v tej sreči.
- Olga: Sem bila srečna. (Pavla jo pogleda z zanimanjem.) In vi ste zdaj žena. (Jo pogleda kakor v začudenju.)
- Pavla: Oprostite, ali vi se vedete skrajno čudno in — saj vas niti ne poznam.
- Olga: Vem, ne poznate me. In vendar sva si zelo blizu.
- Pavla (se silno začudi): Blizu?
- Olga: Saj vam povem. Ali to je, to je... (Kakor da ne more zbrati misli — se prime za čelo.) Čakajte: Vi ste žena doktorja Dolinarja, kajne?
- Pavla (v jezi): Žena, da žena! Moj Bog, kolikokrat naj še povem!

- O l g a** (mirno, a glas se ji trese): Bilo je pred leti; jeseni. Še vidim rdeče listje in bakreno pot. In morje je bilo čisto vijoličasto. (Kakor da govori sama sebi in ne vé, da jo kdo posluša.) In prišel je on — in jaz sem bila njegova nevesta. Oh, koliko sreče! Vse se je smejalo krog mene; toplota me je obsevala, vsepovsod solnce, solnce, solnce...
- In tisti dan, ko sem postala njegova — joj! (Se strese.)
- P a v l a** (je pomirjena, vendar jo prevladuje velika radovednost): Se je zgodila nesreča?
- O l g a** (je ne sliši, strmi v tla in govori): Kakor na veliko nedeljo je bilo tiste dneve. Sama zlata sreča vsepovsod. In toliko ljubezni je bilo v meni, toliko, toliko. Stala sem visoko gor pri solncu, zajemala sem srečo oberoč in sem jo sipala v svojo dušo — kar takole, takole. (Pokaže.) On, on — (Se zagleda preplašena v Pavlo.)
- P a v l a:** Le govorite; poslušam.
- O l g a:** On je bil m o j, s a m o moj — razumete?
- P a v l a** (ne ve, kaj hoče Olga): Da.
- O l g a:** S a m o moj, — kakor dva otroka sva hodila roko v roki; vse ceste so bile bele, ves svet poln solnca, vsi ljudje moji prijatelji, vsi dnevi en sam slavospev velike, brezmejne, brezkončne ljubezni.
- P a v l a:** Da, da. (Se skloni in se pri teh besedah popolnoma zatopi v svojo lastno srečo.)
- O l g a:** Sama ljubezen, krasno življenje. On je bil z menoj dan za dnem in ni bilo sence, niti odseva kake sence v najinih dušah. Dolgo. In potem je omahnila sreča.
- P a v l a** (jo pogleda prestrašena; misli nase): Omahnila?
- O l g a:** Zarinile so se sence. Strastno sem si želela otrok — in v njegovih objemih je bilo večno vprašanje. Imate otroke?
- P a v l a** (se zbudi iz misli in plašno pogleda): Čutim bitje v sebi — (reče tiho in v bojazni).
- O l g a** (globoko zavzdihne, zapre oči in skrči prste. Potem se premaga s težavo in govori dalje): Trpela sem grozne muke.
- P a v l a:** Moj Bog!

O l g a: Šli so dnevi, meseci. Zatemnele so ceste. Živela sva lepo — ali tiste vélike ljubezni ni bilo več v njem. Kam bi? Kopnela je ljubezen v njem, a moja se je odvojila, podesetorila! Še sva živela prijazno in udobno. Ali dolgčas. Dolgčas se je zarinil v najin dom. Polzel je od stropa do tal, iz kota v kot so grabili njegovi prsti. Dolgčas, kakor bi zehale stene ves dan. On se je poglobil v študije. Bila sem mu gospodinja, postrežnica — in nič več. A v meni je gorelo kakor živ ogenj.

P a v l a (zamišljeno): Razumem, razumem.

O l g a (je ne sliši): Iskala sem ga, klicala, a on mi je polzel iz rok, izginjal je popolnoma, nalahko, a gotovo. Šla sem v njegovo dušo — zaprta je bila zame, zaklenjena. (Se zagleda v tla. Čez nekaj časa): Zaman je bilo. Odšel je bil, tujec je bil, mrzel celo v prijaznih besedah. In vendar je bil t a k o moj! (Zakrije obraz in zavzdihne.) Odšel je. Moj dom je bil mrzel, še rože so bile brez barve.

P a v l a: Draga gospa! (Jo hoče potolažiti, a ne more.)

O l g a (je ne sliši): Potem je odšel v vojno. Pisal je, prišel na dopust — a potem je izginil. —

P a v l a: Moj Bog in zdaj?

O l g a: Skoraj bi bila zblaznela. Vedela sem: Nikdar več, nikdar več... (Srepo zre v steno.)

P a v l a: Ste pisali povsod? Bežite, ne razburjajte se! Morda ste prišli k mojemu možu, da vam pomaga? Tako dober je. — Saj kmalu pride — in —

O l g a (se trpko nasmehne in vstane): In vi ste njegova žena.

P a v l a (začudena): Čigava? (Odstopi.)

3. prizor: P a v l a, O l g a, M a r k o.

(M a r k o vstopi hitro, vesel je in hoče k Pavli. A ko zagleda Olgo, odpre usta, pol glasu je slišati, ostrmi — se prime za prsi in se ves trese.)

P a v l a (vsa prestrašena): Marko! (Plane k njemu. Sluti nekaj strašnega, ga prime za rame.)

M a r k o (jo brez misli pogleda in se sesede na zofo).

O l g a (se kakor prelomi in se opre z roko ob mizo).

- Pavla (gleda zdaj Marka, zdaj Olgo — se silno prestraši, siloma trga besede): Pa kaj, kaj — moj Bog! Marko, kaj ti je? (Ga stresa — Olga globoko sope.) (Milo): Marko, Marko (se ga oklene — Olga hoče k njemu, a odstopi in zapre oči.) (V obupu): Marko, Marko! (Potem počasi vstane, široko odpre oči in razume.)
- Pavla (komaj govori — stokajoče): Vi — vi — (Kaže na Olgo.) Vi ste žena? (Pokaže na Marka.)
- Olga (sklone glavo).
- Pavla (kakor blazna): Joj! (Pade v naslonjač in nasloni glavo na mizo.)
- Marko (kakor mrtev). Olga (se sesede počasi v naslonjač in podpre glavo).

(Zastor naglo.)

MIRKO PRETNAR:

SAMÓ BESEDE.

Petje, koraki, besede...
 Pesem gubi se v daljavi,
 mimo koraki sanjavi
 plovejo kakor odmev.

Samo besede ostale
 v srcu so mojem globoko,
 v senco so svojo visoko,
 ves mi zastrle obraz.

Ves mi zastrle obraz so,
 vse zastrupile srce mi:
 sam opotekam se v temi,
 sam, le s samim seboj.

